

LEDER

Hvad skal vi med forskningen på universiteterne?

Frederik Voetmann Christiansen, Institut for Farmakologi og Farmakoterapi, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.

Universitetspædagoger, didaktikere og engagerede undervisere interesserer sig mest for "undervisningsstrengen" i universiteternes virke og bliver ofte lidt matte i blikket, når samtalen falder på forskningspolitik. Men forskningspolitikken har betydning for uddannelsernes kvalitet – langt ud over denne eller hin pædagogiske metode, og der er derfor behov for, at vi som interesserede i universitetspædagogik også forholder os til og blander os i spørgsmålet om, hvordan forskningen og undervisningen på universitetet bedst muligt understøtter hinanden. Det kan gøres bedre.

Behovet bliver desto større af, at institutlederens, dekaners og rektorers opmærksomhed på uddannelse og uddannelseskvalitet som regel kan ligge på et meget lille sted. For dem handler det om "de store linjer": Forskningen, erhvervssamarbejdet og de institutionelle strukturer, der sikrer, at institutionen kan klare sig i konkurrencen med de andre. Uddannelse har tendens til at forsvinde af syne eller blive reduceret til studietrinstilvækster, kvalitetssikringsprocedurer og gennemførelsesprocenter. Det kan gøres meget bedre.

Det synes klart for de fleste, at universiteterne bør spille en nøglerolle i løsningen af de store udfordringer, samfundet står overfor i de kommende år. Forskningen er selvfølgelig vigtig her, men det er uddannelserne, vi i særlig grad bør fæste vores lid til. Det er ikke en enkeltstående genial idé eller opdagelse eller et teknologisk fix, der skal sikre velfærden på længere sigt men et generelt højt uddannelsesniveau i befolkningen, der kan bidrage bredt til samfundets velfærd.

Der er i de senere år givet rigtig mange flere penge til forskning bl.a. gennem de såkaldte globaliseringsmidler. Midlerne til uddannelse er også steget men ikke i takt med meroptaget. Hvad værre er, så er de nye midler til forskning udmøntet på måder, der har været undergravende for kvaliteten af uddannelserne.

Den tidligere regering havde som eksplicit målsætning at øge konkurrencen mellem universiteterne og at ændre fordelingen mellem basismidler og konkurrenceudsatte forskningsmidler.

Det har betydet, at en del af de bevillinger, der tidligere kom i form af basisbevillinger nu er udbudt i konkurrence i bl.a. de statslige forskningsråd. Denne udvikling er i høj grad taget *ad notam* på universiteterne, der nu bruger enorme ressourcer på at lave ansøgninger til både statslige og private pengekasser. Det har ført til et massivt spild af skatteydernes penge og af de universitetsansattes tid. Succesraterne for at få en ansøgning igennem har været jævnt faldende og ligger pt. på ca. 10 % i f.eks. de frie forskningsråd. Denne succesrate må formodes at falde yderligere i de kommende år. Den tid, der bruges på ansøgningskriveriet, er taget fra universitetets kerneopgaver: Undervisningen og forskningen.

Indtil videre er det forskningen i de tekniske, naturfaglige og sundhedsvidenskabelige uddannelser, der har været den store vinder i lotteriet om de eksterne forskningsmidler. Taberne har været uddannelserne, ikke kun på de institutioner hvor man ikke har haft held til at få bevillinger hjem men, paradoksalt nok, også på de tekniske, naturvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige uddannelser. Basisbevillingen er den absolut væsentligste del af universitetets indtægt, fordi det er en fri bevilling, der kan bruges til en række forskellige formål. Det væsentligste blandt disse er fastansættelse af personale til *både forskning og undervisning*. Taxametersystemet er en incitamentstruktur, der alene bidrager til at tydeliggøre uddannelsesaktiviteten på de enkelte institutioner. Det har aldrig været tanken, at taxametersystemet skulle fuldfinansiere uddannelsesaktiviteten, for hele idéen med den forskningsbaserede undervisning er jo netop, at underviserne også forsker. Basisbevillingen er derfor ryggraden i universiteternes økonomi og garantien for den forskningsbaserede uddannelse. Men som nævnt er flere og flere midler flyttet over i forskningsrådene, og en stor del af de tilbageværende basismidler er blevet båndlagt på forskellig vis, ikke mindst til medfinansiering af eksterne forskningsprojekter. AC har anslået, at op mod 1/3 af basismidlerne i 2009 var bundet til at sikre gennemførelse af eksternt finansierede forskningsprojekter. Derfor har vi flere steder i landet oplevet, at fastansatte med både undervisning og forskningsforpligtelser afskediges alt imens, der ansættes løstansat personale i store tal til eksterne forskningsprojekter. Der kan i høj grad sættes spørgsmålstegn ved, om det giver os bedre forskning på lang sigt. Utvivlsomt er det imidlertid, at det giver os dårligere uddannelser. De løstansatte postdocs og ph.d.-studerende der ansættes på projektmidlerne har kun få undervisningsforpligtelser og (som følge deraf) begrænset undervisningserfaring. Derfor kan

de heller ikke gives kursusansvar eller bidrage substantielt til udviklingen af uddannelserne. De er dermed ikke en erstatning for de lektorer, der afskediges, de adjunkter, der ikke får fastansættelse og de lektorater, der ikke genopslås. Konsekvensen er til at tage og føle på for de studerende. På ét fakultet på KU ser det f.eks. således ud: Når en studerende i 2005 gik ind i et auditorium var der ca. 30 % sandsynlighed for at undervisningen blev forestået af en løstansat (D-VIP, ph.d.-studerende eller post-doc). I 2010 var tallet ca. 45 %.

På de humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser, hvor man ikke har fået nye eksterne midler i et nævneværdigt omfang, har man alligevel mærket presset på basisbevillingerne, og det har flere steder givet sig udslag i nedskæringer på uddannelsernes konfrontationstid og i afskedigelser. Et plaster på såret fik man i 2009, da det laveste uddannelsesstaxameter fik et tilskud på 5000 kr. Det kan man så lune sig ved indtil 2013, hvor dette tilskud bortfalder.

Der er brug for et politisk kursskifte, og vi må håbe, at den nye regering vil levere det. Glædeligt er det i hvert fald, at den nye regering tilsyneladende vil lægge større vægt på uddannelse end den foregående. Et tegn på dette er samlingen af de videregående uddannelser under et fælles ministerium. Et andet er, at regeringsgrundlaget sætter ambitiøse mål for hævelse af det generelle uddannelsesniveau for de lange videregående uddannelser. Sidst men ikke mindst, at man "ved tildeling af nye forskningsmidler" vil "sikre, at universiteterne får flere basismidler."

Som universitetspædagoger er vi gode til at stille spørgsmål til undervisningen, og det første og væsentligste spørgsmål er tit: Hvad er målet med undervisningen? Det samme spørgsmål bør vi, universitetsledelserne og Christiansborgpolitikere stille til forskningen: Hvad er det overordnede mål med forskningen på universitetet? Svaret er ikke ny teknologi, patenter, erhvervssamarbejder, flere ph.d.-studerende, artikler i internationale tidsskrifter, eller et hestehoveds forspring til nabouniversitetet eller kineserne. Det altoverskyggende mål er at bidrage til uddannelsen af exceptionelt dygtige kandidater i store tal. Forskningen er først og fremmest et middel til sikring af gode uddannelser. Ud fra den analyse er de seneste års satsning på forskning forfejlet.